

BENBİZ KÜLLİYATI · 5 EYLÜL 2026

Dayanışma Çemberi Değer ve Adalet Motoru

Emeği, riski, üretilen değeri ve sürekliliği görünür kılan; sayıyı insan kararının yerine değil, adaletli kararın hizmetine koyan deneysel çalışma çerçevesi.

DÇM-0.3 · CAL-001

Bu metin kesinleşmiş ilkelerle deneysel motor kararlarını birbirinden ayırır. Laboratuvar sonucu kendiliğinden para, ödeme veya hakediş oluşturmaz.

1. Neden bir Değer ve Adalet Motoru?

Dayanışma Çemberi yalnızca insanların iyi niyetle bir araya gelmesi değildir. İhtiyaçların, kaynakların, görevlerin ve hakların görünür olduğu; emeğin gönüllülük söylemi içinde erimediği bir ortak çalışma düzenidir.

Bu düzenin en hassas sorusu şudur: Ortak bir işe sunulan farklı katkılar hangi ölçüyle görünür olacak ve oluşan karar hangi güvencelerden geçecektir?

Motor insanı değil, belirli bir işe sunulan katkıyı değerlendirir.

- Bir katkının ücret, masraf, kira veya borç gibi doğrudan ekonomik karşılığı varsa bu hak ayrı kaydedilmelidir.
- Ortak başarıya bırakılan bölüm, aynı değer ikinci kez sayılmadan katkı değerlendirmesine girmelidir.
- Bağış ve ortak fonlar kişisel katkı puanına dönüşmemelidir.
- Yüksek bir sayı, tarafsızlık, görünürlük ve itiraz koşullarını aşmamalıdır.
- Motorun önerisi anlaşılır olmalı; gerekçeli insan kararı motorun üzerinde kalmalıdır.

Kesin ilke

İnsan onuru, temel haklar ve doğrudan ekonomik alacaklar puanlamanın konusu değildir. Motor, insanın değerini ölçmez; yalnız sınırları belirli bir katkı olayını görünür kılar.

Deneysel alan

Tür ağırlıkları, puan eşikleri ve inceleme ayrıntıları saha verisiyle kalibre edilir. DÇM-0.3 bu nedenle yaşayan, sürümlü ve itiraza açık bir laboratuvar motorudur.

2. Önce değerin kanalını ayır

Adalet, puan vermekle değil; aynı değeri doğru kanala yerleştirmekle başlar. Her katkı olayında üç kanal birlikte yüzde 100 kapanır.

Kanal	Ne taşır?	Motor davranışı
Doğrudan hak	Ücret, kira, masraf, borç ve sözleşmeli karşılık	Katkı puanından ayrılır; hak kaydına yönelir.
Ortak katkı	Ortak başarıya bırakılan, doğrudan karşılanmamış bölüm	Dört boyutta değerlendirilir.
Ortak fon	Bağış, dayanışma ve amaç fonları	Kişisel puandan ayrı izlenir.

Örnek: Mekan kullanımının yüzde 70'i kira olarak ödeniyor, yüzde 30'u ortak çalışmaya bırakılıyorsa yalnız yüzde 30'luk bölüm puanlanır. Böylece aynı değer hem kira hem katkı olarak iki kez yazılmaz.

Katkı kapsamı

Görev	Belirli bir iş veya teslim
Çember	Koordinasyon, bakım ve ortak işleyiş
Ekosistem	Birden fazla çemberi mümkün kılan fikir, yöntem, altyapı ve kurucu hazırlığı

3. Dört boyut ve yirmi dayanak

DCM-0.3 tek bir sezgisel puana dayanmaz. Katkıyı dört ayrı sonuç altında, toplam yirmi açıklanabilir ölçütle inceler.

Emek	Harcanan zaman; zihinsel veya fiziksel yoğunluk; uzmanlık ve deneyim; hazırlık ve görünmeyen emek; sorumluluk yükü.
Risk	Mali kayıp ihtimali; hukuki sorumluluk; itibar ve ilişki riski; fırsat veya gelir kaybı; geri döndürülemez taahhüt.
Üretilen değer	Proje için gereklilik; yerine koyma maliyeti; gelir veya tasarruf etkisi; nitelik, erişim ve ortak iyilik etkisi; katkı olmadığında oluşacak kayıp.
Süreklilik	Katkının fayda süresi; takip ve bakım; sınırlı ve sürdürülebilir erişilebilirlik; kriz zamanında devamlılık; bilgi devri ve kişiye bağımlılığı azaltma.

0 ile Uygulanamaz aynı şey değildir

Sıfır, ölçütün bu katkıda gerçekleşmediğini söyler ve ortalamada kalır. Uygulanamaz ise ölçütün bu katkıya ait olmadığını gerekçesiyle belirtir ve ortalamadan çıkarılır. Böylece ilgisiz bir ölçüt katkıyı haksız yere aşağı çekmez.

Her puan görünür bir dayanak ister

Etkin her ölçüt kısa bir gerekçe veya kanıt bağlantısı taşımalıdır. Dayanak güveni Eksik, Sınırlı, Yeterli, Güçlü veya Çelişkili olarak belirtilir. 4 puan en az Yeterli, 5 puan Güçlü dayanak gerektirir.

4. Tek kişinin kanaatinden ortak denetime

Motorun önerisi, değerlendiricinin kişisel izlenimiyle kesinleşmez. Laboratuvar kuralı en az iki bağımsız değerlendiricinin birbirinin ilk puanını görmeden değerlendirme yapmasını ister.

Aşama	İşlem	Adalet amacı
1	Kör ilk tur	İki değerlendirici ilk puanlarını birbirinden bağımsız verir.
2	Fark denetimi	Bir ölçütte fark 2 veya daha fazlaysa ya da toplam fark 10'u aşıyorsa sapma görünür olur.
3	Uzlaştırma	Taraflar puanı değil, dayanakları karşılaştırır ve gerekçeli ortak kayıt üretir.
4	Üçüncü inceleme	80 üzeri öneri, büyük tahsis, kurucu veya koordinatör öz kaydı ve riskli durumlarda üçüncü göz gerekir.

Bu bağımsız inceleme laboratuvarında durum simülasyonu olarak gösterilir. Canlı sürümdeki laboratuvar ekranı gerçek kişi veya ödeme kaydı oluşturmaz.

Dört Adalet Kapısı

Kapılar serbestçe işaretlenen onay kutuları değildir. Her biri durum, gerekçe, sorumlu ve zaman izi taşıyan bir karar olayıdır.

Ekonomik ayırım

Doğrudan hakların ortak katkıdan ayrıldığını denetler.

Çifte sayım kontrolü

Aynı değer başka bir kanalda ikinci kez sayılmasını engeller.

Tarafsız ve dayanaklı değerlendirme

İlişki, bağımsızlık ve kanıt yeterliliğini denetler.

Katılımcı görünürlüğü ve itiraz

Katkı sahibi görmeden ve itiraz yolu açılmadan kararı kesinleştirmez.

5. Hak sahipliği ve özgür tahsis

Bir hakkı görünür kılmak ile ekonomik karşılığın nereye yöneltileceğine karar vermek iki ayrı işlemdir. Katkı sahibi hakkın sahibidir; karşılığı kendisinde tutabilir, belirli bir bölümünü dayanışma rezervine ayırabilir veya tamamını gönüllü olarak rezerve yönlendirebilir.

Değişmez ilke

Rezerv tercihi başkasına dayatılamaz. Tahsis kararı, hak sahibinin adını ve emeğin kaydını silmez.

Kurucu fikir, altyapı ve görünmeyen hazırlık emeği

BenBiz, BenBiz Store ve Dayanışma Çemberi Motoru'nu mümkün kılan yaklaşık bir buçuk yıllık fikri, teknik ve görünmeyen emek ekosistem kapsamında tek ana kayıta görünür tutulur. Yaklaşık 7-8 bin USD düzeyindeki yazılım ve altyapı harcama beyanı, belgeli ve yaklaşık kalemleri ayrıştıran ayrı bir envanterdir.

Hak sahibi Metehan Tamer Mete olarak görünür kalır. Bu katkının gelecekte finansman ihtiyacı bulunan iyi fikirli çemberleri destekleyen dayanışma rezervine yöneltilmesi, hak sahipliğini ortadan kaldırmayan gönüllü bir tahsis örneğidir. Aynı kayıt her çembere otomatik pay olarak kopyalanmaz; güncel koordinatörlük ve somut görevler ayrıca değerlendirilir.

Bu örnek neden önemlidir?

İnsanların görünmeyen emeğini korumayı amaçlayan bir düzen, kurucusunun emeğini görünmez kılarak başlayamaz. Aynı zamanda kurucu hakkının gönüllü biçimde ortak geleceğe yöneltilmesi, başkalarına zorunluluk yüklemekten ilham veren bir dayanışma davranışdır.

6. DÇM-0.3 laboratuvarında kullanıcı yolculuğu

Canlı BenBiz uygulamasındaki laboratuvar, teknik ayrıntıyı tek ekrana yığmadan aşağıdaki sırayla ilerler:

- Katkının görev, çember veya ekosistem kapsamı seçilir.
- Doğrudan hak, ortak katkı ve ortak fon yüzdeleri yüzde 100'e tamamlanır.
- Katkı türü ve gerçekleşme oranı belirlenir.
- Dört boyut sırayla açılır; her ölçütte 0-5 veya Uygulanamaz seçilir.
- Dayanak gücü, kısa gerekçe ve varsa kanıt bağlantısı eklenir.
- Bağımsız inceleme, sapma, uzlaştırma ve gerekirse üçüncü göz durumu sinanır.
- Dört Adalet Kapısı durum ve gerekçeleriyle tamamlanır.
- Hak sahibi görünür kalırken tahsis yönü özgürce belirlenir.
- DÇM-0.2 referansı ile DÇM-0.3 önerisi yan yana gösterilir; önce neden, sonra sayı açıklanır.

Mobil tasarım ilkesi

Yirmi ölçüt tek seferde açılmaz. Boyutlar özet kartları halinde ilerler; yatay taşma oluşturulmaz. Gövde metni ve kontroller telefonda okunabilir kalır. Adalet Kapıları büyük boş kutular yerine durum ve gerekçe taşıyan kompakt karar kartlarıdır.

Sonuç durumları

Durum	Anlamı
Yönlendirildi	Değer doğrudan hak veya ortak fon kanalındadır; katkı puanı üretmez.
Taslak	Eksik dayanak, değerlendirme veya kapı vardır; ilerleyemez.
Geçici öneri	İlk üç kapı tamamdır; görünürlük veya itiraz kapanışı beklenir.
Kesinleşmeye hazır	Motor koşulları tamamdır; sonuca yine gerekçeli insan kararı verir.

7. CAL-001: İlk kalibrasyon kararı

S1-S10 senaryo kümesinde DÇM-0.2 ile DÇM-0.3 arasında sayısal sapma 0,00 bulunmuştur. Bu nedenle ilk kalibrasyonda ağırlıklar ve temel formül değiştirilmemiştir.

DÇM-0.3'ün ilerlemesi sayıları oynatmak değil; aynı sayının ne zaman güvenilir bir insan kararına dönüşebileceğini açıklamaktır.

Uygulanamaz

İlgisiz ölçüt 0 sayılmaz; gerekçeyle ortalamadan çıkarılır.

Dayanak

Her etkin ölçüt kısa gerekçe veya kanıt ister; yüksek puanın eşiği yükselir.

Çoklu inceleme

Tek değerlendirme yeterli değildir; sapma ve yüksek etki ayrıca denetlenir.

Kanal kapanışı

Üç değer kanalı tam yüzde 100 olmadan hesap ilerlemez.

Görünürlük ve itiraz

Katkı sahibi görmeden, açık itiraz kapanmadan sonuç kesinleşmez.

Sürüm izi

Eski sonuç silinmez; hangi kural sürümünün hangi sonucu ürettiği görünür kalır.

Canlı sürüm doğrulaması

DÇM-0.3 laboratuvar arayüzü 106/106 otomatik kontrolü, üretim derlemesini, mobil görünüm ve etkileşim provasını geçmiştir. Uygulama 5 Eylül 2026 tarihinde yayımlanmıştır.

Canlı laboratuvar

Uygulama adresi: uygulama.benbiz.com.tr. Laboratuvar, üyelik içindeki Değer ve Adalet Motoru alanından açılır.

8. Sınırlar ve bundan sonraki çalışma

Bugünkü canlı laboratuvar bir ekonomik karar veya ödeme sistemi değildir. Aşağıdaki sınırlar korunur:

- DÇM-0.3 önerisi tek başına para, BenAkçe, BenGram veya kesinleşmiş ödeme alacağı değildir.
- BenAkçe ve BenGram yapım aşamasındadır; ekonomik kullanım ve ödeme katmanı ayrıca geliştirilecektir.
- Kurucu kaydı her çembere otomatik puan veya pay olarak kopyalanmaz.
- Ağırlıklar, farklı katkı türlerini kapsayan en az 10 anonimleştirilmiş gerçek olay incelenmeden değiştirilmez.
- Kesin politika ile deneysel öneri Külliyyat ve uygulamada görsel olarak ayrılır.

Bir sonraki ana eşik

DÇM-0.3'ün canlı laboratuvar ve Külliyyat aktarım aşaması tamamlandığında BenBiz Store çalışması başlar. Store yalnız ürünlerin listelendiği bir pazar olmayacak; Dayanışma Çemberi dışından gelen fakat BenBiz ilkeleriyle uyumlu üretici ve yöneticileri de dahil edebilen, adil görünürlük ve değer akışına dayalı ayrı bir proje olacaktır.

Bu nedenle DÇM, Store'un tek farkı değil; fakat emeğin, riskin, hakkın ve ortak değerlerin birbirine karışmadan izlenmesini sağlayan temel adalet altyapılarından biridir.

Çok şükür.